

PASTORALA Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

LA DUMINICA ORTODOXIEI
DIN ANUL DOMNULUI 1996

Iubiți fii duhovnicești,

Prima Duminică a Sfântului și Marelui Post al Sfințelor Paști se numește „Duminică Ortodoxiei” sau Duminică dreptei credințe și a dreptei, preamării a lui Dumnezeu.

Care este înțelesul acestei Duminici la începutul perioadei de pregătire pentru Sfințele Paști, pentru slăvita Înviere?

În primul rând, Duminică Ortodoxiei ne arată că dreapta credință și dreapta mărire a lui Dumnezeu sunt temelia vieții și lucrării Bisericii, temelie pe care poate omul începe urcușul său duhovnicesc spre înviere și viață veșnică. Iar adevărul dreptei credințe este însăși taina Persoanei lui Hristos, Care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Hristos este Calea care nu rățăcește, Adevărul care nu înșală și Viața care nu moare, pentru că El nu este numai un om din lumea aceasta, ci este Fiul cel ceresc și veșnic al lui Dumnezeu devenit Om.

Sfântul Apostol Petru a mărturisit această dreaptă credință zicând: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu!” (Matei 16, 16). Îndată după mărturisire, Domnul nostru Iisus Hristos l-a fericit pe Petru și i-a spus că pe această piatră a mărturisirii dumnezeirii lui Hristos, va zidi Hristos Biserica Sa, pe care nici porțile iadului nu o vor birui (Matei 16, 18). Iar Sfinții Părinți ai Bisericii au tăcut porțile iadului ca fiind gurile ereticilor și ale prigonitorilor care nu vor birui niciodată dreapta credință a Bisericii lui Hristos.

Așadar, Biserica se zidește și se înalță spiritual spre Împărăția cerurilor, prin mărturisirea dreptei credințe că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu. El este Lumina lumii (Ioan 8, 20), El este Învierea și Viața, și oricine crede în El va trăi veșnic cu sufletul, chiar dacă va muri cu trupul (Ioan 11, 25).

Iar „cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el în Dumnezeu” (I Ioan 4, 15).

Iată de ce acum, în Postul Sfințelor Paști, în acest urcuș spre Înviere, forța sau tăria spirituală a credincioșilor este în primul rând mărturisirea dreptei credințe, a Tainei iubirii veșnice a lui Dumnezeu pentru oameni, care ne cheamă la viață și iericire veșnică.

Evanghelia care se citește în Duminică Ortodoxiei (Ioan 1, 43-

51) ne arată că Mântuitorul și-a ales ucenicii Săi, iar ei au descoperit și mărturisit că Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret, este, de fapt, „Fiul lui Dumnezeu”, „Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii” (Ioan 1, 45).

Dar după această descoperire, Hristos Domnul le spune ucenicilor pe care i-a chemat să-L urmeze: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (Ioan 1, 51).

În această făgăduință dată de Iisus ucenicilor Săi se află înțelesul cel mai adânc al Duminicii Ortodoxiei, anume vederea cerurilor deschise și a legăturii dintre cer și pământ care se face prin Fiul lui Dumnezeu devenit Om și prin Liturgia cerească a îngerilor lui Dumnezeu care urcă și coboară între cer și pământ ca vesitori ai darurilor Sale și împreună-slujitori cu Biserica Sa.

Evanghelia Duminicii Ortodoxiei nu se mărginește la afirmarea credinței venite din auzire, ci ne arată că, în Iisus Hristos, Dumnezeu poate fi și văzut. În Hristos, Dumnezeu cel neapropiat se face apropiat sau accesibil; Dumnezeu cel nemărginit se face mărginit, Dumnezeu cel veșnic intră în timp, Dumnezeu cel nevăzută ia chip de om pentru ca omul, văzându-L față către față, să nu-și mai întoarcă niciodată fața de la Dumnezeu. Iar pentru că Dumnezeu cel nevăzută a luat chip de om, icoana ortodoxă este mărturisire permanentă a dreptei credințe că Iisus este Fiul veșnic al lui Dumnezeu care S-a făcut pentru noi trup pământesc, ca să ne dăruiască nouă Duhul Său ceresc.

Dreptmăritori creștini,
Sărbătoarea Duminicii Ortodoxiei a fost fixată de Biserica în 11 martie 843, după ce Biserica a biruit rățăcirea și ura hulitorilor de icoane și a afirmat că icoana Mântuitorului Iisus Hristos trebuie cinstită tocmai pentru că Dumnezeu, luând chip de om, poate fi zugrăvit, iar cinstirea arătată icoanei nu înredpăta spre Persoana zugrăvită pe ea. Astfel, cinstirea icoanei lui Hristos nu ne îndepărtează de Hristos, ducându-ne că-

(Continuare în pag. a 2-a)

PREȘEDINTELE SFÂNTULUI
SINOD
† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII
ORTODOXE ROMÂNE

Dentru limba cea română

Tocu-n lacrimi mi-am muia
Și cu inima li-am scris,
Tie, tată — deputat,
Care-ai devenit proscris.

Cartea-mi cu durere-i scrisă,
Către-un tată — rătăcit,
Căruia nu i-e permisă
Gluma proastă „c-a greșit”.

Să-ți fie rușine — tată,
C-ai lovit LIMBA ROMÂNĂ,
Deși EA, în ȚARA TOATĂ
Este-n DREPT de-a fi STĂPÂNĂ

Când vorbim aceeași LIMBA
Cu frații din BUCUREȘTI,
Cum crezi tu, că GLIA-și schimbă
LIMBA, ce-i nedreptățești!

Vrei s-o schimbi pe NEDREPTATE
Cu „limba moldovinească”,
„Inventată” pe furate —
Ca pe proști să-i amețească?

Cum de poți vota-mpotriva
Fraților de pe ogoare?,
Care, triști, ne sporesc stiva
Ta și-a mea, de grâu și floare?!

Crezi că mult mai poate ține
Gogorîța vinovată,
Doar că, și de alți răi ca tine,
Crima-i momentan votată?

Chiar, nu vrei să bați în seamă
ADEVĂRUL și ȘTIINȚA?
Că ISTORIA ni-i MAMA
Și ne ține, — drept —, FIINȚA?!

N-auzi că ROTUNDA ȚARA
Din străbuni, precum se știe,
E-mbrăcată-n LIMBA clară
ROMÂNEASCĂ, pe vecie?!

Chiar ești orb?, sau te iaci, poate,
Cât să treci cu dracul, puntea?,
Ori din votul tău răzbate
Faptul că ție-ngustă înținea?

Oricum, azi, ca niciodată,
Și-a umplut paharul — ceasul,
Iată LIMBA PREACURATĂ
ROMÂNEASCĂ are glasul

Gătuț, pe SFÂNTA GLIE
De sub țica-i BASARABĂ,
Pentru că FIICA nu știe:
SUVERANĂ-ii?, ori, prea slabă?!

Mai văzut-ai tu, că n lume
E vre-un iu, care să-și facă
LIMBA separat-anume,
Stând stingher, de-o parte-oleacă?!

Auzi-ai tu, că-n vatra
DACIEI STRĂBUNE este
Viețuind la cot cu piatra,
Altă LIMBA-n munți pe creste,

Decât LIMBA cea ROMÂNĂ
Ca căldură părintească,
Și în veci de-voi STĂPÂNĂ,
Dată fiilor s-o crească?!

Nimeni, tată, pân-la tine
Încă nu s-a degradat,
Să numească cum îi vine
LIMBA NEAMULUI BĂRBAT.

(Continuare în pag. a 2-a)

Toma Istrati

CUMPĂTAREA — virtute a comportării ordonate

Printre virtuțile cardinale, alături de dreptate, înțelepciune și bărbăție, este și virtutea cumpătărilor.

Când spunem: cumpătare, ne gândim la echilibrul vieții, la temperanță, ca stăviliră a impulsurilor instinctive și afective, care pornind din zonele necontrolate ale firii, creează tulburarea și neorânduiala. Ne gândim la ideea de măsură, ca o cumpănă care echilibrează două extreme. De fapt noțiunea de cumpătare este redată atât prin cea de temperanță, cât mai mult prin măsura sau mijlocul dintre două extreme tot atât de periculoase. Aceste extreme dăunătoare vieții sunt: prea puțin și prea puțin. „Prea mult” este dăunător, fiindcă reprezintă o abundență, care copleșește și sufocă. S-a și format zicala că: „ce-i prea mult nu-i sănătos”. „Prea puțin” reprezintă o lipsă, o insuficiență, un neajuns, care nu poate satisface necesarul, trebuința. De pildă, instinctul și afectele sunt necesare vieții, dar dacă își pierd frâul și abundența, produc tulburare. Dacă însă lipsesc, este un de-icit în buna desăvârșire a vieții. Poita de mâncare, bunăoară, satisface un instinct vital (ără de care viața nu se poate desfășura normal). Lăcomia însă o înăbușă, aducându-i nesaful. Lipsa poitei de mâncare este tot atât de dăunătoare, deoarece nu poate satisface o trebuință vitală. De aceea, această „lipsă”, este un semn al bolii...

Cine stabilește echilibrul, măsura, sau cumpăna între cele două extreme dăunătoare vieții?

Înțelepții antici spuneau, pe bună dreptate că rațiunea. Și unul dintre ei (Platon) arăta deosebit de plastic că rațiunea, sau mintea omului este asemenea unui vizitîu care conduce doi telegari: po ta și irascibilul. Când unul dintre ei o ia prea înainte, derutând astfel mersul normal al trăsurii, vizitîul (adică rațiunea, mintea) îl temperează, trăgându-l de frâu, pentru a merge alături de celălalt. S-a și tras concluzia de aici că rațiunea aduce măsura și echilibrul, frânând pornirile sau impulsurile firi. De unde și numirea dată cumpătărilor ca înfrânare, ca stăpânire de sine. S-a reprezentat chiar simbolic virtutea cumpătărilor prin imaginea unei fecioare ținând un frâu în mână. Al înțelept antic, Aristotel, reerindu-se mai îndeaproape la măsura stabilită de rațiune, între cele două extreme, ne ajută să înțelegem rostul, oferindu-ne câteva exemplificări. Astfel, spune el, curajul este mijlocul între lașitate și îndrăzneala oarbă; dărnicia, între zgârcenie și risipă; castitatea, între timiditate și nerușinare; prietenia între lăngșire și capriciul dificil. Și apoi con-

chide cu privire la acest mijloc, sau măsură stabilită de rațiune, că este o calitate a omului înțelept, care știe să fie prudent. „Atribuirem — spune ea — sau tăgăduim omului stăpânirea de sine, după cum domnește în el rațiunea, ori nu, ca și cum aceasta ar fi irea adevărată”. — „Un bărbat prudent pare a se arăta prin faptul că știe prea bine a cumpăna ceea ce îi este bun și util”.

Ca și celelalte virtuți antice, cumpătarea a fost preluată de morală creștină sub denumirea de virtute cardinală, iar Biserica acordându-i loc de cinste a numit-o alături de celelalte, virtute bisericească. Trecută însă în morală creștină, virtutea cumpătărilor va primi unele însușiri și interpretări caracteristice vieții duhovnicești creștine.

Care sunt acestea?
Cumpătarea creștină se referă la capacitatea omului de a discernere, de a deosebi, de a aprecia și stabili regula necesarului, sau a trebuinței, atât în agonisirea, cât și în folosirea bunurilor spirituale și materiale ale vieții. Acest discernământ este „darul deosebirii” și se va numi dreapta socoteală, stând la temela oricărei virtuți, după cum remarcă un părinte înduhovnicit: „... Nici o virtute nu se naște și nu rămâne neclintită până la urmă fără dreapta socoteală... Știu pe mulți care și-au topit trupul cu postul și privegherea și au petrecut în pustietăți, iar cu sărăcia atât s-au nevoit, încât nici hrana cea de toate zilele nu și-au lăsat pe seama lor, și la atâta milostenie s-au datat, încât nu le-ar fi ajuns toate câte sunt pe lume ca să le împartă. Dar după toate acestea au căzut din virtute și s-au rostogolit în păcat. De ce? Pentru că n-au avut darul deosebirii, dreapta socoteală” (Avva Moise, sec. IV). Dreapta socoteală discernere, deosebind extremele, adică așeza prea aspru care poate scădea pustiile duhovnicești și nesaful poștei care duce la păcat și la patimă.

Pe lângă aceasta, cumpătarea creștină sau înfrânarea nu mai este un simplu rod al rațiunii, al minții, ci și al harului divin. Ea este roada Duhului Sfânt (Galateni 5, 22). Datorită faptului că păcatul a întunecat rațiunea, a pervertit simțirea și a slăbit voința, de foarte multe ori se întâmplă ca impulsurile oarbe ale firii să învingă argumentele rațiunii și puterea voinței. Și atunci trăim zbuciumul duhovnicesc, văzând care este binele, dar neputându-l făptui (Romani 7, 19). De aici și necesitatea

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Prof. Sorin Cosma

Legea românească: ORTODOXIA

Unul din adevărurile, cu care amuzăm scriitorii de istorie nu se pot împăca, este faptul că poporul român este de origine latină, dar de credință ortodoxă. Deoarece asupra acestei realități actuale de necontestat nu se mai pot face decât speculații care să amăgească pe unii nevinovați, amintim „istoricii” se refugiază în trecut, care-i mai greu controlabil, și își permit să facă afirmații despre care protopopul unit P. Major zicea că-s minciuni ce se pot pipăi cu mâna!... În această acțiune de siluire a istoriei se înregimentează de la unii ce-și zic istorici, până la alții care se recunosc ingineri...

Astfel bravul Silvestru Aug. Prundiu în „Catholicism și Ortodoxia românească”, Cluj, 1994, după fraze mai generale de propagandă confesională iefinită, de felul „în primul mileniu de creștinism, Ortodoxia a fost în totalitatea ei catolică, iar Catholicismul ortodox” (p. 9) sau „catholicismul românesc adevărată noastră ortodoxie” (id), trece puternic la „istorie” afirmând că „două mari adevăruri”, „catholicismul latin străbun, credința autentică a strămoșilor noștri” și „dependența religioasă de Biserica Romei” a românilor” (p. 9).

În Adevărul de Cluj din 29 ian. 1996 în articolul „Adevărata noastră Lege strămoșească” ing. Marius Mălai, după ce ne reintoarce spre latinismul sec. XVIII susținând că „peste 90% din cuvintele folosite în limba română sunt de origine latină” (Istoria limbii române, Buc. 1978, Ed. didactică, coordonator Florica Dumitrescu, da valoarea 58,21% pentru cuvintele latine din vocabularul de bază al limbii române!), înșiră o serie de citate din istoricii noștri și „trage” concluzia istorică: „Din cele de mai sus rezultă în mod clar că până în sec. al X-lea, creștinismul poporului român este de origine latină, catolică-romană”.

Înainte de-a analiza aceste afirmații, considerăm necesar să precizăm un lucru care trebuie avut în vedere în tot timpul, pentru corecta înțelegere a celor ce se discută despre creștinismul românesc și anume ce se înțelege prin latinitatea poporului român. Chiar dacă pentru unii ar părea deranjant, prin latinitate se înțelege în primul rând faptul că românii folosesc o limbă de origine latină, căci romanizarea strămoșilor noștri a însemnat mai ales însușirea limbii latine vorbite în imperiul roman, desigur odată cu în-

sușirea valorilor civilizației romane, iar nu un aport biologic, de sânge italic, — deci de pe la Roma, care chiar dacă a existat, a fost redus. Ca să nu fiu bănuț de unilateralitate, aduc două mărturii în acest sens, din sânul catolicilor, una chiar a lui S. Aug. Prundiu, care zice: „Străbunii noștri au fost, deci, aceia la care romanitatea s-a impus prin limbă” (op. cit., p. 15), iar cealaltă a Papii Ion-Paul al II-lea, căruia sugerează răndu-i-se să amintească de romanitatea românilor, cu ocazia beatificării lui Ieremia Valahul, spune despre acesta: „un fiu al României, al nobilei națiuni care poartă în limbă și în nume amprenta Romei” (Adevărul de Cluj din 1 febr. 1995, art. Noul nunțiu papal în România). Așadar în limbă și în nume constă romanitatea noastră! Nici pe departe Sf. Părinte n-a sugerat că „amprenta Romei” ar trebui să ne fi făcut să fim catolici, înțelegând corect că limba ține de etnie, iar confesiunea de credință. Numai cineva „mai catolic decât papa” poate încerca deducerea catholicismului românilor din latinitatea lor de neam. Iar când papa se pronunță astfel, știe ce zice, și istoric și actual, căci el însuși este de neam slav, dar totuși catolic deși majoritatea popoarelor slave sunt în general ortodoxe.

Originea latină a creștinismului românilor nu-i contestată de nimeni, dacă se referă la limba de încreștinare și la termenii de bază ai credinței (nu și la cei de organizare). Dacă însă se mai adaugă la „originea latină” și „catolică-romană”, teaba se schimbă, pentru că prin aceasta se vrea să se arate că creștinismul românesc este de origine romano-catolică, deci de rit latin, și de proveniență de la Roma, ajungându-se la susținerea acelei „catholicism latin străbun” și la „dependența religioasă de Biserica Romei” a românilor.

Pentru ca creștinismul românesc să poată fi de origine catolică-romană, ar trebui să fie îndeplinite, în același timp, cel puțin două condiții:

1) Să fi existat pe vremea încreștinării strămoșilor noștri un creștinism catolic-roman, ca rit diferit.

2) Creștinismul acesta „catholic-roman” să fi desfășurat, el singur și numai el, o activitate misionară pe teritoriul de formare al poporului român, cu rezultate concrete.

De la început trebuie precizat că, în primele 4 sec., când s-a făcut și încreștinarea noastră, nu exista un creștinism ortodox și unul catolic în sens confesional; ci un singur fel de creștinism, încât corect se poate spune doar că strămoșii noștri au primit creștinismul — cel de un singur fel, în limba latină.

Cele două mari confesiuni, ortodoxă și catolică, s-au conturat treptat, începând cu deosebiri organizatorice și cultice și trecând la cele dogmatice, dar acestea devin mai remarcabile abia după sec. IV (Filioque apare în 447, la sinodul din Toledo, disputa papii Nicolae I cu patr. Folie are loc în sec. IX, iar marea Schismă se proclamă în 1054). În primele secole, unitatea creștinismului a fost menținută, chiar dacă au existat dispute (data Paștilor, botetul ereticilor, ș. a.), Părinții acelor veacuri acționând în spiritul dragostei și-al păcii, luând hotărâri sobornice pentru respectarea independenței circumscripțiilor bisericesti și precizarea drepturilor lor locale.

Dintre episoadele dovezii în acest sens, aducem câteva mai „o icăle”, ca să le numim așa. Combătând o extindere de jurisdicție pe care o făcuse ep. Meletie, în dauna celui de Alexandria, Sinodul I ecum. (Niceia, 325) stabilește prin can. 6: „Să se țină obiceiurile vechi, cele din Egipt și din Libria și din Pentapole, ca episcopul din Alexandria să a-bă stăpânire peste toate acestea; deoarece aceasta s-a obișnuit și pentru episcopul din Roma. Asemenea încă și în Antiohia și în celelalte eparhii să se păstreze prerogative pe seama bisericilor”.

Indiferent în ce constă această „stăpânire” sau „prerogative” respective, un lucru este evident și anume că ele se acordau în mod identic mai multor episcopi („bisericilor”: Alexandria, Roma, Antiohia și încă câteva, deci nu exista supremația unei biserici în raport cu celelalte. Ca să fie și mai clar, precizăm că prerogativele sau privilegiile în cauză se refereau la confirmarea, de către cei menționați, a alegerii de către episcopii subordonați, a mitropolitilor din teritoriile menționate, fiecare în teritoriul determinat lui în mod canonic.

Sinodul II ecum. din 381 de la Constantinopol, întărind și com-

(Continuare în pag. a 3-a)

S. Buzan

„Dacă nu noi, atunci cine?”

Această provocatoare interogație se află înscrisă pe prima copertă a publicației „Creștinul azi”, revista bisericilor baptiste din România, nr. 50/ianuarie 1996. Ea reprezintă ca atare genericul întregului cuprins al respectivului număr. Răsfoindu-l, constatăm că numărul este dedicat „misiunii” sau, în viziunea baptistă, „evanghelizării strategice a României, până în anul 2000”.

Iată-ne, prin urmare, în fața unui ambițios program sau plan strategic de evanghelizare, nici mai mult nici mai puțin — a întregii României, a fiecărui județ, municipiu, oraș, comună, sat, a întregului cuprins românesc de la est la vest, de la nord la sud, dar și a părților Basarabiei și Bucovinei de Nord, până în anul 2000.

Să ne fie iertată observația pe care suntem obligați s-o facem că prea aduce acest plan cu un altul similar, tot „strategic” numit și acela, care viza nu evanghelizarea ci „dezvoltarea economico-socială a României și înaintarea ei spre comunism, până în anul 2000”, plan trambuțat cu atâta obstinată de ideologia de partid, de dinainte de revoluție.

Dar când și unde se va fi formulat și lansat un astfel de plan de evanghelizare?

Tot din cuprinsul revistei aflăm că planul a fost conturat la cel de al 31-lea Congres al Unirii Baptiste, din 15—17 iunie 1995, de la Oradea. Mai apoi, la Conferința baptistă pentru misiune de la Timișoara, din noiembrie 1995 „s-a făcut mai clară responsabilitatea bisericilor locale (a comunităților baptiste n.n.) de a se implica în evanghelizarea întregii țări” (p. 5).

În scrisoarea intitulată: „Chemare de Legământ Apostolic” și adresată de conducerea bisericilor creștine baptiste din România, cu ocazia Noului An 1996, tuturor pastorilor și bisericilor baptiste și publicată în numărul revistei de care ne ocupăm (p. 4—7), se dau de alii în legătură cu „planul de evanghelizare”. Astfel, se arată că: „în virtutea manda-

tului încredințat de congres, bisericile baptiste cu peste o sută de membri (sunt biserici și cu 15—20 de membri n.n.) sunt chemate să intre într-un „Legământ Apostolic pentru evanghelizarea strategică a României, până în anul 2000. Bisericile (comunitățile sau adunările baptiste n.n.) vor îndeplini o misiune de apostolat, atunci când vor duce Evanghelia acolo unde Hristos, Domnul nostru, nu a fost propovăduit” (p. 5).

Precizarea de pe urmă ne-ar ispiți să credem că inițiatorii programului se gândesc la zone geografice îndepărtate, unde n-a pătruns încă sămânța Evangheliei. Dar textul chemării face imediat precizarea că este vorba de România, unde „aproximativ o mie cinci sute de orașe și comune, cu satele aparținătoare nu au nici o biserică evanghelică (baptistă n.n.)” (p. 5). Sunt atunci, cumva aceste orașe și sate comunități de păgâni, de oameni nebotezați? Nu există în ele totuși biserici? Evident că nu sunt comunități păgâne și că se află în fiecare din ele biserici, unele ortodoxe, altele catolice, altele luterane, altele reformate, numai că pentru conducerea Uniunii baptiste, astfel de biserici n-ar prea avea de a face cu Evanghelia, de vreme ce tot această conducere își obligă prin „legământ apostolic” propriile comunități să ducă Evanghelia în aceste așezări românești „unde Hristos, Domnul nostru, n-a fost propovăduit” și să înființeze acolo noi comunități.

Te prinde mirarea când constai că nu numai „evangheliști” rătăcitori, sosi i la noi, de peste hotare, și încă unii din părți de lume în care creștinismul a pătruns numai începând cu secolul 15, când noi aveam deja, pe teritoriul românesc, episcopii și mitropolii și martiri creștini, dar și unii români, cu același sânge și același grai ca și noi, ne socotesc țara ca pe un pământ neevanghelizat și în care Hristos Domnul n-a fost propovăduit.

Cum anume se va proceda în desfășurarea acestui prozelitism declarat pe față, numit totuși euemistic „misiune de evanghelizare, ni se arată, mai de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Pastorala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

(Urmare din pag. 1)

tre vreun Dumnezeu străin, ci dimpotrivă, icoana ne îndreaptă spre Hristos și ne apropie și mai mult de El; ea ne întărește credința că El, deși înălțat la ceruri, totuși prin Duhul Sfânt și Biserica, tainic rămâne cu noi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor, așa cum a făgăduit ucenicilor Săi atunci când S-a înălțat la cer: „Iată Eu voi fi cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor” (Matei 28, 20).

Icoana ortodoxă a lui Hristos, luminată de candelă sau lumânare, ne întărește și mai mult credința că Hristos Cel din ceruri este în mijlocul celor care pe pământ, se adună în numele Lui (Matei 18, 20). Îl iubesc și îl mărturisesc prin cuvânt și faptă.

Noi ne închinăm în fața icoanei lui Hristos și o sărutăm arătând astfel că îl iubim pe Hristos și că, în rugăciune, răspundem iubirii Lui pentru noi. La fel și cu icoanele sfinților, prietenii lui Hristos. Icoana sporește rugăciunea, frumusețea și bucuria Bisericii.

În mod tainic, icoana Maicii Domnului, icoana sfinților care se roagă pentru lume înaintea Tronului lui Dumnezeu și icoanele îngerilor care sunt slujitori cerești ai lui Dumnezeu, reprezintă într-o formă smerită vederea cerurilor deschise, făgăduita de Mântuitorul Iisus Hristos și confirmată de Cartea Apocalipsei Sfântului Ioan Evanghelistul și Apostolul (capitolele 4, 5, 7, 12, 21, 22). În această ultimă carte a Noului Testament, se descoperă taina vederii Împărăției lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Ioan ne descrie confruntarea dintre Liturgia cerească a lui Hristos, a sfinților Săi, îngerilor și oameni, cu puterile întinericului, ale păcatului și ale morții care, în cele din urmă, vor fi biruite de Hristos și de sfinții Săi.

Înțelegem, deci, că sfințele icoane și picturile Bisericii sunt vederea ei duhovnicească, profetică, inspirată și luminată de Sfântul

Scriptură.

De aceea, o biserică ortodoxă pictată și o Liturghie frumoasă sunt, pentru ochii credinței adevărate, înainte-vedere, călăuză, fereastră și chemare a Împărăției cerurilor și a vieții veșnice spre care înaintea creștinului, începând cu botezul pocăinței și al harului, săvârșit în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Duh.

Astfel, dreapta credință este și o dreaptă sau clară vedere a urcușului duhovnicesc al credincioșilor spre înviere și spre Împărăția lui Dumnezeu.

În acest înțeles, cel care nu vâd în sfințele icoane ferestre spre cer și nu le cinstesc după cuviință, pierd bucuria vederii duhovnicescilor și dreptei credințe și a comuniunii sfinților, despre care Psalmistul, într-o vedere duhovnicescă profetică, a spus: „Minuat este Dumnezeu intru sfinții Săi!” (Psalm 67, 36).

Iubiți credincioși, Să iubim, să apărăm și să promovăm, așadar, frumusețea dreptei credințe și bo-afia negrăită a cuvântului lui Dumnezeu cel viu tălmăcit în Sfințele Evangheliei, în scrierile sfinților și în chipurile lor luminate din icoanele sfințite.

Astăzi Ortodoxia, deși nu este bogată material și financiar, are totuși o bogăție și o frumusețe spirituală fără seamăn: bogăția dreptei credințe și frumusețea sfinților ei, care au trăit și tălmăcit iubirea nesfârșită a lui Dumnezeu pentru noi în cuvinte icoane, simboluri, cântări, lucrări și nevoițe sfinte.

Cei care încearcă azi să răpească Bisericii Ortodoxe credincioșii ei, oferindu-le în locul dreptei credințe, bani sau lucruri materiale, sunt, de fapt, oameni săraci în simțenie și nevăzători ai frumuseților netrecătoare ale Ortodoxiei.

Dar pentru ca nici un ortodox să nu-și piardă bogăția și frumusețea dreptei credințe, trecând la alte credințe în schimbul lucrurilor trecătoare, noi creștinii ortodocși trebuie să sporim milostenia, să ajutăm mai mult pe fra-

ții noștri săraci și nevoiași, să întărim pe cei slabi și să învățăm pe cei neștiutori.

Parohiile, mănăstirile, eparhiile noastre sunt chemate să se alăte și mai mult întreolaltă și toate împreună să ajute la alinarea suferințelor și la împlinirea multor lucrări pastorale și misionare ale Bisericii în țara noastră și în alte țări unde locuiesc frații ai noștri dreptmăritori creștini.

Iubiți frați în Hristos, Cu deosebită recunoștință, vă mulțumim pentru dăruirea cu care ați ațut până acum sfânta noastră Biserică să aducă mângăiere și bucurie fraților noștri din Basarabia, din alte părți, precum și sinistrărilor din diferite zone ale României.

Acum, în acest Sfânt și Mare Post al Sfințelor Paști, când trebuie să unim rugăciunea cu post și cu milostenie, pentru ca ea să se înalțe mai fierbinte la ceruri și ca să lumineze mai mult viața noastră cu iubire sfântă, vă îndemnăm să ajutați duștința multor lucrări ale Bisericii noastre: în școli, în orfinate, în case de bătrâni, în spitale, în penitenciare, în mănăstirile și schiturile noi înființate și sărace, în familiile cu copii mulți, în familiile nevoiașe, în tot locul în care este nevoie de un semn cât de mic, dar viu și luminos, al dragostei noastre față de semenul nostru, aflat în nevoi și încercări, prin care, în mod tainic, Hristos așteaptă un răspuns concret de la noi, ca să vadă dacă am înțeles iubirea Lui bogată și jertfelnică pentru noi, oamenii.

Convinsi că veți răspunde la apelul nostru pătentes și frătesc, rugăm pe Hristos Domnul, Iubitorul de oameni, Care a zis: „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui” (Matei 5, 7), să vă răsplătească jertfelnicia și dăruirea inimii, cu bucuria și pacea pe care o aduce în inimi binecuvântarea Sa.

„Harul Domnului nos'ru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărțirea Duhului Sfânt să fie cu voi, cu toții!” (II Corinteni 13, 13). Amin.

„Dacă nu noi, atunci cine?”

(Urmare din pag. 1)

parte în scrisoarea amintită: „Prin încheierea legământului apostolic, bisericile baptiste sunt chemate să se unească în cercuri misionare, care să preia responsabilitatea evanghelizării strategice a unui județ”. Obiectivul final al „evanghelizării” ar fi: „până în anul 2000, în fiecare județ să existe suficiente biserici baptiste, în stare să ducă evanghelia în celelalte localități” (p. 6).

Deci este vorba de o acțiune bine regizată, fundamentată pe un „legământ” și un program anual de misiune instrumentată în baza unor statistici (1500 de orașe și comune n-au biserici baptiste), și susținută prin resurse și mijloace care vor fi asigurate din interior și din exterior.

În legătură cu această problemă a resurselor se spune în chemare: „Uniunea baptistă va sprijini bisericele misionare (comunitățile baptiste n.n.) cu toate resursele... Bisericele misionare înseamnă... vor pune împreună resursele de care dispun... Organizațiile femeilor, de tineret, ale învățătorilor de școală biblică pentru copii sunt chemate să acorde sprijin bisericii misionare. Numeroase organizații creștine din țară și străinătate au decis să susțină activitatea misionară a bisericilor baptiste” (p. 6-7).

Dar nu numai despre „bisericele misionare”, recte comunitățile baptiste se spune că au datoria de a se implica în misiune, ci și despre fiecare baptist în parte se airmă același lucru. În articolul „Misiune pentru toți” se lansă ază formula: „fiecare baptist — un misionar” și se arată că toți baptiștii au datoria de a se implica în misiunea de evanghelizare „douăzeci și șapte zile pe zi și șapte zile pe săptămână” (p. 3). „În școala unde învățăm, la stradă, la birou, în piață, în tramvai, la câmp”, peste tot trebuie declarată acțiunea de evanghelizare (p. 3). „Familist sau necăsătorit, elev, student sau salariat, șomer sau casnic”, orice baptist trebuie să fie animat de spiritul misionar, de a câștiga noi membri pentru comunitate (p. 3).

Atât de minuțios se vrea a fi conceput programul strategic de propagandă baptistă încât se stabilește și un soroc anume în care să se declanșeze acțiunea: patru luni de la lansarea chemării. În această privință se spune: „Vă îndemnăm în numele Domnului, frați și surori, ca în următoarele patru luni să cereți în post și rugăciune, călăuzire pentru im-

plicarea voastră în misiunea dintr-un anumit județ...” (p. 7). Așoi, conducerea Uniunii baptiste continuă: „Ridicați-vă ochii peste România... Ridicați-vă inimile spre Dumnezeu și simțiți dragostea Lui pentru o lume pierdută” (p. 7). Într-alt loc din aceeași chemare se spune: „Fie ca Duhul Sfânt să trezească în toate bisericile (comunitățile baptiste n.n.) un spirit misionar, aprins de focul dragostei dintăi pentru sulețele pierdute și pentru slava Domnului Iisus în România” (p. 6).

„Lumea pierdută” și „sufletele pierdute” din România reprezintă desigur acea parte a populației țării, ortodocși și de alte confesiuni care nu fac parte din comunitățile baptiste. Această parte trebuie evanghelizată, cu atât mai mult cu cât Biserica Ortodoxă Română, numită „Biserica majoritară” ar fi străină de duhul misionar, ba chiar caută să le împiedice pe celelalte biserici din România să se dedice misiunii. Astfel stă scris cu litere mari și albe, pe un fond negru, în articolul „Misiune și protestism”, semnat de nimeni altul decât de Vasile Alexandru Talos, păstor al bisericii creștine baptiste „Sf. Treime” din București și președinte al Uniunii Bisericilor Creștine Baptiste din România: „Biserica majoritară neglijează misiunea și evanghelizarea, ea încearcă să oprească mărturia creștină a celorlalți biserici” (p. 9). „Parohialism”, „propagandism agresiv”, „autoritarism posesiv”, cu astfel de termeni ar putea fi etichetată, după părerea pastorului Talos, Biserica Ortodoxă Română (p. 9). Pe pastorul în cauză îl deranjează faptul că „un anumit grup etnic ar aparține unei anumite biserici” (p. 9). Mai clar exprimat ar trebui să se termine odată cu starea de fapt ca poporul român să aparțină în marea lui majoritate Bisericii Ortodoxe Române. Numai pentru evul mediu a corespons o situație ca aceasta. Acum însă, când iarăși „Biserica majoritară” se dovedește incapabilă și depășită, Dumnezeu a ridicat „oameni și mișcări spirituale cu chemarea profetică pentru reînnoirea spirituală a poporului român” (p. 9). Între astfel de mișcări se află bineînțeles, baptismul. Citind astfel de afirmații jignitoare la adresa unei Biserici pe care cel mai mare poet român, M. Eminescu, a numit-o „mama poporului român”, nu mai este nevoie să acuzi baptismul de triumfalism ca se autoacuză el însuși. Ce dovadă mai clară poate fi adusă, decât genericul de pe coperta revistei „Creștinul azi”: **DACA NU NOI, ATUNCI CINE?**

CUMPĂTAREA — virtute a comportării ordonate

(Urmare din pag. 1)

harului de a putea făptui virtutea cumpătării: „O, prea fericit har, exclama un om înduhovnicit — care pe cel sărac cu duhul îl faci bogat în virtuți... vino, coboară la mine, umple-mă de dimineață cu mângăierea ta, ca nu cumva sufletul meu să slăbească din pricina oboselii și uscăciunii minții!” (Toma de Kempis, „Urmarea lui Hristos”, Timișoara, 1982, p. 167).

În același timp, virtutea cumpătării se împlinește și se desăvârșește prin iubire. E o „rază izvorată din iubire”, spune Fericitul Augustin. Oricât de lăudată a fost virtutea cumpătării recomandată de înțelepții antici, ea nu s-a putut ridica peste calculul egoist. (E bine, adică, să fii cumpătat, fiindcă acest mod de a viețui îmi este folositor vieții mele. Și atât). De viața altora nu poate fi vorba în acest calcul. Dreapta socoteală creștină aduce în practică înfrânarea dragostea față de semenii noștri. Primii creștini, bunăoară, practicau înfrânarea prin post. Dar înfrânarea lor pornea din dragoste față de Dumnezeu și se revărsa în acte de iubire față de semenii. Hrana economică într-o zi de post o puneau la dispoziția celor nevoiași, care nu aveau cu ce să-și stămpere foamea. Devenise chiar o regulă de viață duhovnicească ca postul să fie însoțit nu numai cu rugăciunea, ci și cu milostenia, cu binefacerea, cu dăruirea.

Se cuvine să arătăm apoi că virtutea cumpătării creștine are un caracter veșnic. Caracterul veșnic al cumpătării cuprinde deopotrivă sufletul și trupul. Virtutea cumpătării nu urmărește numai sănătatea minții, robustețea și frumusețea trupului, ci pe lângă acestea și valoarea veșnică a ființei umane.

Trupul este scotit „templu al Duhului Sfânt” (I Corinteni 6, 19), pe măsură să împărtășească aceeași simțență ca și sufletul: „Trupul este pentru Domnul și Domnul este pentru trup” (I Corinteni 6, 13). Pe de altă parte, lipsa de înfrânare este scotită păcat de moarte, care atrage sancțiunea divină: „... Nu vă amăgiți: nici desfrânării, nici închinării la idoli, nici malaheni, nici sodomii, nici furii, nici lacomiilor, nici bețiviilor, nici batjocoririlor, nici răpitorilor nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (I Corinteni 6, 9-10). Acest caracter veșnic al cumpătării creștine ține conștiința mereu trează, în priveghere, spre a nu cădea pradă păcatelor neînfrânării, să abilită astfel regula de aur a cumpătării, ca dreapta socoteală în viață: „Toate imi sunt îngăduite, dar nu toate imi sunt de folos. Toate imi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva” (I Corinteni 6, 12).

Referindu-se la comportarea ordonată, cumpătarea are o gamă foarte largă de aplicare, de unde și variatele ei numiri, în funcție de diferitele aspecte ale vieții la care se referă. Astfel, cumpătarea sau dreapta socoteală se manifestă și este cunoscută prin:

1. Sobrietate — atunci când se referă la mâncare și băutură, precum și la comportamentul și la vorbire. Fiind absolut necesare vieții, mâncarea și băutura satisfac un anume instinct. Înțelepții vechi spuneau: „Mănâncă ca să trăiești, nu trăi ca să mănânci”. Nu mâncărurile sunt necurate, arată Mântuitorul, ci atitudinea noastră față de ele: nesățul și lacomia care depășesc măsura. „Luaiți aminte la voi înșivă ca să nu se îngreuneze inimile voastre de mâncare și de beutură peste măsură...” (Luca 21, 34). „Pentru că toată făptura lui Dumnezeu este bună, va spune Apostolul mai târziu — și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire” (I Timotei 4, 4). Iar aceasta, fiindcă „lipsa de înfrânare în mâncare consumă și putrește trupul și-l roade cu boale lungi, până ce se distruge prin-o boală îndelungată” (Sfântul Ioan Gură de Aur). În același timp nesățul și lacomia aduc poftă și patimi care înrobesc viața duhovnicească. De aici și îndemnul Apostolului: „Iubiților, feriviți-vă de poftele trupului care se războiesc împotriva sufletului” (I Petru 2, 11). La fel și beutură, nu e rea în sine. — Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „beutură este de la Dumnezeu, dar beția este de la diavol”. „Vinul veselește inima omului”, spune psalmistul. Dar dacă depășește măsura atunci o tulbură... S-a chiar formulat zicerea că un pahar de vin îl poartă bea de sete, al doilea poate continua cu buna dispoziție, dar al treilea și celelalte care urmează te duc la nebunie... Oricum, fiecare om își cunoaște necesarul și astfel poate să aprecieze și măsura. Esențial este să păstrăm totdeauna dreapta socoteală (măsura și stăpânirea de sine), iar „grija de trup

să nu o prefăcem în poftă” (Romani 13, 14), care deformează și anulează viața duhovnicească. Sobrietatea se manifestă și în cuvinte. Sfântul Iacob spune că „dacă nu greșește cineva în cuvânt, acela este bărbat desăvârșit în stare să înfrâneze tot populus...” (Iacob 3, 12). Iar Sfântul Apostol Pavel îndemnăm: „Cuvântul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia” (Coloseni 4, 6).

Dreapta socoteală echilibrează prin sobrietate întreg comportamentul și atitudinile pe care le adoptă cineva, redând un adevărat cod de bune maniere, precum sunt cele indicate de Sfântul Isaac Sirul (sec. VII) din care spicim câteva: „nu-ți arunca privirea aici și colo, ci asupra celor ce-ți stau în față... Oriunde te vei aia, fii modest și servil... Fuși de obrăznicie ca de moarte... Nu scupa înaintea cuiva. Dacă ți-ar veni să tușești la masă fiind, întoarce-ți lașă înapoi... Când caști, acoperă-ți gura... Ușa camerei prietenului tău deschide-o și închide-o lărg zgomot. Nu da buzna înăuntrul ei, înaintea bate la ușă și intră numai după ce ți se îngăduie... Discută cu blândețe și cu mult bun simț. Mergând pe cale nu o lua înaintea celui mai mare decât tine...” (trad. Diac. N. Corneanu, în rev. Foia Diecezană, nr. 36—37, 14 sept. 1947, p. 2—4).

2. O altă formă a cumpătării este și economisirea bunurilor ca un mijloc de echilibru între două extreme: risipa și zgârcenia. Strângerea lărgăminturilor cu prilejul imboldirii păimilor în pustie este o dovadă de economisire a bunurilor materiale necesare vieții (Matei 14, 20). Zgârcenia este o altă caracteristică a păcatului lăcomiei și egoismului. Cel zgârcit nu știe să dea, ci numai să primească. Iar dacă e nevoit să dea, o face cu strângere de inimă. Cel zgârcit și sulele înguste și dominate de răutate. Sunt înclinate spre iubirea de arginți, iarăși așă da seama că aceasta este „izvorul tuturor relelor” (I Timotei 6, 10). — „După cum nebunii nu văd lucrurile reale — spune Sfântul Vasile cel Mare — ci pe cele inchipuite de fierbințeala bolii lor, tot așa și sufletul tău obsedat de dragostea de bani vede totul aur, totul argint. Tu privești mai cu plăcere aurul decât soarele. Nu există săturare și nici sfârșit al dorinței după aur... Omul lăcom, cu cât se umple mai mult de aur, cu atât îl dorește mai mult”.

3. Modestia ca o altă formă de manifestare a dreptei socotelei reprezintă măsura în pretenții și în înținuta exterioră. Sunt concludente în acest sens cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Evlavia cu îndestulare de sine este mare câștig, că noi nu am adus nimic pe lume și nici nu putem să scoatem ceva; având hrană și îmbrăcăminte vom fi îndestulați cu aceasta. Iar cei ce vor să se îmbogățească, cad în ispită și în cursă și în multe poftes nesocotite și vătămătoare, care cu-undă pe oameni în ruină și în piezanie” (I Timotei 6, 6—9). Modestia promovează ordinea și decența în îmbrăcăminte și în înținuta, combatând luxul și extravaganța. Caracterul ei duhovnicesc are în vedere primatul și buna rânduire a vieții spirituale, după îndemnul Apostolului: „Podoaba voastră să nu fie cea d.n. aia, ca împletica părului, podoabele de aur și îmbrăcăminte hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestrăicătoarea podoaba a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu” (I Petru 3, 4).

4. În sfârșit, castitatea este o formă a cumpătării, care o ridică la cel mai înalt nivel duhovnicesc, deoarece castitatea corespunde neprihăniei, purității morale, sau simțenței. La ea ajung cei cu inima curată, cei ce „păstrează taina credinței în cuget curat” (I Timotei 3, 9), sau cei care se feresc de păcat și nu „se lac părtași nici păcatelor altora, păstrându-se curaji” (I Timotei 5, 21—22).

5. Cunosând importanța și sensul pe care îl are virtutea cumpătării în viața duhovnicească, se cuvine ca fiecare credincios al Bisericii să-și impodobască viața morală cu această virtute, putând duce astfel o viață curată și de simțenție, pe măsură să-l apropie tot mai mult de Dumnezeu, după îndemnul Apostolului: „Să lepădam deci lucrurile întinericului și să ne îmbrăcăm în armele luminii. Să umblăm cuvințios ca zăna, nu în ospete și în beții, nu în desfrânări și în fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă, ci îmbrăcați-vă în Domnul nostru Iisus Hristos și grija de trup să nu o prefăcăți în poftă” (Romani 13, 12—14).

Pentru limba cea română

(Urmare din pag. 1)

Care-a-nlăntuit UNIREA Din PĂMÂT, CUGET, SIMȚIRE, Făruindu-și NEMURIREA NEAMULUI fără-nvrăjibire.

Tu, cu tundu-n efemerul Jill, „agrar” de deputat, Din el, ți-ai extras misterul De-a te crede „împărat”.

Și ți-ai zis că, dintr-un loc, Dacă creasta, gura-ți cască, Naște, — precum vrei, pe loc, „limba” — cea moldovinească.

Și pe — aceea oltenească, Transilvană, bănățeană, Maramureșean — moțeană, Muntenească, dobrogeană,

Cărora, le dai la toate, Print-un vot nedemn, un semn Că le ai vrea încăierate Ca-ntr-un josnic — crunt blestem,

Cu SLĂVITA LIMBĂ MAMĂ Căreia nu i-ar fi FIICE — Graiurile dragi de-o seamă, Ci, că pot să se ridice

Împotriva MAMEI, care Le-ocrotește și le-alintă De pe când erau fecioare Învățate să nu mintă.

Cum de-ai dat cu tilla, tată, OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ, Ce ți-au spus, — și nu o dată —, Că sunt veșnic, de-o ființă

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ, Cu a FIICELOR SURORI — Graiuri dulci care-o îngână, Și cu drag ți aduc florii?

Ca să uit, domn deputat, Nu mai vreau deloc să-ștept Să-mi fii tată-adevărat, Bun, român-intreg, deștept;

Deci, reneagă-ți astăzi, votul, Sau, pe mine mă reneagă, Pentru că eu cred cu totul În LIMBA ROMÂNĂ-NTREAGĂ.

Hai, că nu spun cum te cheamă, Și te iert, că imi ești tată, Dar, LIMBA ROMÂNĂ — MAMĂ, S-o re-nalți în ȚARA TOATĂ,

Unde-i din vecii sculptată Și în cer și în țărână, Vicinând neînținată LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

Că, așa e scris să fie, Ori de vrei tu, ori nu vrei, Pe rotunda DACA, glie, Peste-ntr-un mileniu trei,

Și în toate celelalte Căte-s de la DUMNEZEU; Înteleagă-mă încalte. Așa-i tată; ți spun eu:

Că ne ține strâns de mână, LIMBA — irate lângă frate, LIMBA — răuri, cer, țărână, LIMBA — loc de libertate.

LIMBA — bornă la hotare, LIMBA — MAMĂ pentru toate Graiurile milenare Românește-nmănușiate.

LIMBA — dor, eternitate, LIMBA — ce ne-nalță până Sus în verile curate, LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

LIMBA — solidaritate, Cu magnetu-i infini, Din nisipuri spulberate Crește stâncă de granit.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Nu lasă întâi de toate Haila nemilos hapsână Să ne ia din demnitate,

Și nici hoarda cea păgână Din credință a ne scoate, LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Ne-nvață că nu se poate.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Gadă mult prea primitoare, Masa-ntreagă-ți dă pe mână Și te culcă-n Casa Mare,

Însă, dac o sapi de-aproape, Și n-o lași imaculată,

Nu te spală zece ape De sudalma meritată.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Ca-ntr-o veche povestire, Aur țese-n loc de lână Îmbrăcându-ne-n iubire,

Că doar LIMBA-n noi tresaltă Cel mai nobil străbun țel De-a ne ține laolaltă Unde suntem doi la iel.

LIMBA-MAMĂ-n veci STĂPÂNĂ Peste crezurile noastre, LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Ocrotindu-ne-n dezastre.

LIMBA — veșnică — ȘTEFANA, LIMBA — lui MIHAI — VITEAZĂ, LIMBA-NTREAGĂ — SUVERANĂ, LIMBA CEA ROMÂNĂ — TREAZĂ.

LIMBA — cerc în Hora Mare Din palate până-n stână, Dolna cea nemuritoare De la MAREA cea Bătrână.

Până-n creste de Carpați, LIMBA cea în veci STĂPÂNĂ Peste toți străbunii i ai LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. Fără moarte printre astre, Prin ȘTIINȚĂ-n veci STĂPÂNĂ, LIMBA INIMILOR NOASTRE,

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ. P.S. Să n-ai liniște sub soare, Și nici noapte după noapte, Până, tată, la scrisoare Nu-mi răspunzi că, am dreptate; Fiul tău, Toma Istrati

Iisus Hristos

Am avut un vis în noaptea de Crăciun. Mergeam pe o plajă, iar Domnul pășea alături de mine. Pașii mi se imprimau în nisip, lăsând o urmă dublă: una era a mea, cealaltă a Lui. Atunci mi-a trecut prin minte ideea că fiecare din pașii noștri reprezenta o zi din viața mea. M-am oprit ca să privesc în urmă. Și am văzut toți pașii noștri care se pierdeau în depărtare. Dar am observat că în anumite locuri, în loc de două urme, nu mai era decât una singură. Am revăzut filmul vieții mele. Ce surpriză! Locurile în care nu se vedea decât o singură urmă corespundeau cu zilele cele mai întinate ale existenței mele: Zile de neliniște și de rea voință, zile de egoism sau de proastă dispoziție, zile de încercări și îndoială, zile de nesportat... Zile în care și eu fusesem de nesportat. Și, atunci, întorcându-mă spre Domnul, am îndrăznit să-I reproșez: Totuși, ne-ai promis că vei fi cu noi în toate zilele! De ce nu ți-ai păstrat promisiunea? De ce m-ai lăsat singur în cele mai grele momente din viață, în zilele când aveam cea mai mare nevoie de Tine? Iar Domnul mi-a răspuns: Iubitul meu, zilele pentru care n-ai văzut decât o urmă de pași pe nisip, sunt zilele în care Eu te-am purtat pe brațe.

Ademar Barros — poet brazilian —

(Poezie reținută de Pr. I. Ionescu)

MINUCIUS FELIX

Face și el parte dintre Apologetii creștini de limbă latină. Amintire despre el face Fericiul Ieronim și Lactanțiu. Ei ne spun doar că a fost „un celebru avocat în Roma”. În opera pe care ne-o lasă „Octavius”, el se prezintă sub numele de Marcus, deci numele lui complet este „Marcus Minucius Felix”. Din această operă rezultă faptul că a fost originar din Africa și că s-a născut din părinți păgâni. A crescut, deci, în mediul păgân și și-a însușit, după modul cum pune problemele și înalta ținută a operei sale, o cultură bogată în Africa de Nord, patria literaturii bisericești latine. A devenit un „celebru avocat în Roma”. El însuși ne mărturisește în apologetica sa că înainte de a se converti, sau de „a ieși din adâncul întinericului la lumina adevărului și a înțelepciunii” a lăsat să fie condamnat creștinii, deși erau nevinovați. După un document descoperit mai de curând, se pare că Minucius Felix ar fi fost în plină activitate sub Alexandru Sever pe la 222—225.

Apologia este scrisă sub formă de dialog între păgânul Cecilius și creștinul Octavius (Octavius Ianuaris). Introducerea și încheierea apologeticii sunt formate din plasaerea dialogului într-un cadru și oric. Octavius, era african și el, a venit într-o zi în vizită la Minucius Felix la Roma, unde a întâlnit un alt african, păgânul Cecilius Natalis, originar probabil din Cătra Numidia, deoarece vorbește de „al nostru Frono” care și el era din Cătra. Într-o dimineață dulce de toamnă cei trei prieteni fac o plimbare spre Ostia „oraș foarte plăcut”. Trecând pe lângă o statuie a zeului egiptean Serapis, păgânul Cecilius se înclină în fața ei și îi aruncă un sărut cu mâna. Octavius dezaprobă acest gest și întreabă pe Minucius, de ce lasă pe un om să aducă omagiul pietrelor. Atunci Cecilius caută să se explice și începe o discuție religioasă, al cărei arbitru este Minucius Felix. Cuvântul lui Cecilius are două părți: în prima apără păgânismul iar în a doua atacă creștinismul. În apărarea păgânismului învoacă principiul tradiției și a gnosticismului teologic. Cdată ce nu putem cunoaște divinitatea, cu puterile noastre, cel mai cumințe este să înțelegem ceea ce am moștenit de la părinți. Nici cei mai mari înțelepți n-au putut să stabilească ceva sigur despre lumea de dincolo, iar Socrate, principiile filozofilor a recunoscut că „ceea ce este de-a supra noastră noi nu putem cunoaște”. Așa fiind, cu privire la posibilitatea de a cunoaște cele din vine, lucrul cel mai cumințe este să-și înțeleagă legea părinților săi și mai ales romanii, care văd că în acea lege a devenit mare Roma. Să nu cauți să aduci inovații în religie, odată ce cultul vechi s-a dovedit practic.

În partea a doua Cecilius atacă pe creștinii arătând că ei nu se țin de principiul stabilit: nu țin legea părinților și a țării lor ci formează o societate secretă, imorală, criminală, dușmană neamului omenesc, cu membrii recrutați dintre oameni inculti și superstițioși, care săvârșesc în întruirile lor cultive crima și incestul și adoră un om răstignit și un Dumnezeu fantomă pe care nimănui nu-l po te vedea.

Octavius în cuvântul său combate gnosticismul susținând că omul nu poate renunța la adevăr, deoarece ca ființă rațională el este menit să afle adevărul, rațiunea îl obligă să-l caute. Nu trebuie să prelinzi să-l vezi pe Dumnezeu, cu ochii nu poate privi omul nici în soare. Nu este adevărat că nu cunoaștem pe Dumnezeu; armonia universului și perfecțiunea creaturilor ne duc neapărat la mărturisirea existenței lui Dumnezeu. Dumnezeu există și e numai unul. El este de natură infinită și nepătruns de mintea omenească. Pe acest Dumnezeu îl recunoaște poporul și tot pe Acesta l-au proclamat filozofii (aici da exemplu pe Platon). Politeismul care a condamnat pe filozofi este opera demonilor. Aceștia, de existența cărora nu se îndoiesc nici filozofii, au îndemnat pe păgâni la persecutarea creștinilor. Și tot ei au înlemnat pe Cecilius ca să pună pe seama creștinilor astfel de învățături. În ce privește principiul tradiției, Roma nu prin cultul zeilor săi — simpli oameni apoteozați — a ajuns mare, ci prin jaf și forță.

Octavius apără pe creștini de acuzațiile aduse cu privire la viața lor: au o viață curată, o credință adevărată și un cult rațional. Învinuirile de cult monstruos, de uciderea și devorarea copiilor, de desfrâu, de incest, sunt calomnii puse în circulație de demoni și se găsesc numai la păgâni, în viața și în cultul lor. Cu toate persecuțiile ce vin asupra creștinilor, ei sunt oameni fericiți.

În încheierea lucrării, Minucius Felix arată că în urma cuvântului lui Octavius, Cecilius se declară învinș și trece la creștinism. Cei trei prieteni pleacă mai departe voioși, Cecilius voios că a devenit creștin, Octavius voios că a ieșit învingător din discuție, iar Minucius Felix voios de credința unuia și de biruința celuilalt.

După ce am prezentat cuprinsul acestei frumoase apologeticii, să vedem mai limpede scopul ei. Mai întâi trebuie să recunoaștem existența reală a celor două persoane, care au angajat discuția. Amândoi e-

rau din Africa. Octavius era un om căsătorit și venise la Roma în legătură cu unele probleme comerciale. Probabil că era tot avocat. El era prieten cu Minucius Felix, din copilărie. Crescuse și el în milocul lumii păgâne dar trecuse la creștinism mai înainte decât Minucius Felix. Despre Cecilius știm mai mult: era din Cătra (astăzi Contantina), oraș de seamă din Numidia. A venit și el la Roma, ca și Minucius Felix, unde a practicat avocatura. Despre existența unui Cecilius ne mai arată și unele inscripții găsite în Cătra: aici se spune că era foarte bogat, că avea funcții înalte în magistratură și că ridicase multe temple și statui pentru zei și împăraji. Acesta a fost triumvir sub Caracala (211—217).

Această apologetica se aseamănă foarte mult cu scrierea lui Tertulian „Apologeticum” deoarece în ambele se găsesc aceleași idei și cuvinte, astfel că unul dintre ei trebuie să-l fi cunoscut pe celălalt și deci să fie anterior. În această privință s-au emis trei ipoteze posibile: existența unui izvor comun, folosit de Minucius Felix și Tertulian, prioritatea lui Tertulian sau prioritatea lui Minucius Felix. Prima dintre cele trei presupuneri a căzut fiindcă n-a fost cu puțință aflarea acestor păreri, luate drept izvor. Au mai rămas celelalte două. Într-adevăr Lactanțiu amintește mai întâi pe Minucius Felix, iar Ieronim pe Tertulian. De aici și cercetătorii filozofii și istorici, s-au împărțit: unii amintesc mai întâi pe Tertulian și spun că „Octavius” este copiat după „Apologeticum”. (Această părere este cea mai veche și este susținută de către Massebieau, Harnack, P. Monceaux, Boissier, Heinze, Labriolle); alții fac invers (Ebert, Schwanke, Bardenhever, Waltz). Timpul scrierii nu-l putem stabili în legătură cu aceste opinii. Scrierea lui Tertulian intitulată Apologeticum este scrisă în anul 197. Dacă Octavius este copiat după Apologeticum, atunci a fost scris în la sârșitul secolului al II-lea sau prima jumătate a secolului al III-lea. Dacă însă Tertulian a fost influențat de Octavius, atunci această apologetica a fost scrisă între anii 175—197. Locul scrierii este probabil orașul Roma. Scrierea este posterioară discuției de la Ostia.

Importanța scrierii. Această apologetica este scrisă cu prilejul morții lui Octavius, cu gândul de a aduce liniște și mângâiere părinților îndurerăți. Este însă un răspuns calculat, dat lumii păgâne care căuta să atace pe creștini. Ca fond, această scriere nu cuprinde idei dogmatice și nici nu justifică religia creștină cu argumentele doctrinei creștine. Este o apărare morală și pur rațională a creștinismului. Ea este scrisă pentru oamenii culti asemenea lui Cecilius, îndoielnici, necrezători ori în problemele ridicate de religia creștină, batjocoritori ai ei și drămuțorii ai doctrinei creștine cu balanța rațiunii. Ori Minucius Felix nu putea să expună dogmele creștine, nu putea să vorbească despre Sfânta Treime, pentru că se adresa unor oameni care erau străini de astfel de învățături. Minucius Felix vorbește numai despre Dumnezeu, despre existența sufletului și a vieții viitoare, aflate și crezute de filozofia păgână. El nu pomeneste nici chiar numele lui Iisus Hristos și neglijează efectul harului (afirmând puterea rațiunii și a bunului simț). Nu pomeneste despre Sfinții Apostoli și nu se sprijină pe citate biblice. Toate acestea le-a făcut însă din calcul. Minucius Felix trecuse la creștinism înainte de a scrie această apologetica și cunoștea foarte bine învățătura Bisericii. Scopul lui este însă de a convinge pe oamenii culti din lumea păgână, prinși încă în mreaja studiului filozofic. Ori, pentru aceste gusturi rafinate și crescute în cultura păgână, creștinismul arătat în deplinătatea lui ar fi părut straniu și fără nici un punct de contact cu ei. De aceea Minucius Felix îl pune în legătură cu filozofia păgână, în care constată unele înțelegeri din adevărurile creștinismului și încearcă aducerea lor către religia creștină. Constată unele adevăruri la ei și trece ușor mai înainte, afirmând existența unui Dumnezeu unic și arătând viața curată a creștinilor. Prezintă numai ceea ce putea să fie primit și putea să convingă. În final însuși recunoaște modul incomplet în care a fost înfățișat creștinismul și spune că mai este nevoie de încă câteva lămuriri, pentru ca Cecilius să fie pe deplin instruit. Astfel trebuie să judecăm apologetica lui Minucius Felix: o introducere în prezentarea religiei creștine iar nu o cateheză completă. În compunerea ei, el este influențat de scriitorii clasici păgâni: Cicero, Virgiliu, Seneca și Platon. S-a inspirat mai cu seamă din: „De natura deorum” și „De divinatione”, ale lui Cicero și din „De providentia” și „Le superstitione” ale lui Seneca. De la acești scriitori el împrumută felul expunerii și modul de combatere. Din scrierile lor împrumută argumentele convingătoare și și formulează mijloacele pentru legătura naturală dintre filozofie și creștinism.

Din punct de vedere formal, chiar cu toată lipsa de originalitate în fond, apologetica este destul de interesantă. Ea a fost numită de către Renan „perla literaturii apologetice”.

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

IN MEMORIAM

Preot — publicist — scriitor, GHEORGHE CUNESCU

Mărturisesc, dintru început, că-mi vine foarte greu să scriu la trecut, despre omul pe care l-am simțit întotdeauna prezent la atâtea evenimente din viața sîntei noastre Biserici și a Nașterii românească de pretutindeni. Ne referim la distinsul preot, publicist, critic și istoric literar, binecunoscută personalitate a culturii bisericești și a literaturii române, membru al Uniunii Scriitorilor din România și a Asociației Scriitorilor din București. Gheorghe Cunesco, care a pășit pragul vieții veșnice la 28 dec. 1995, în vârstă de 81 de ani, decedând în urma unor tulburări circulatorii periferice și a insuficienței renale.

Din datele biografice rezultă că s-a născut la 3 august 1914, în Suslenii Orheiului, din părinți agricoli-razăși —, tatăl său Mihail Cunițchi, fiind și cântăreț la biserică din acel sat. Rămăs orfan de tată și de mamă la vârsta de 4 ani a fost luat și crescut de unchiul său Iov Cunițchi din comuna Balotina Bălți, unde acesta funcționa ca diacon. După absolvirea școlii primare s-a înscris la Seminarul Teologic din Chișinău, luându-și diploma de absolvire în 1935, înscriindu-se apoi la Facultatea de Teologie din același oraș, susținându-și licența în Teologie, în 1939, cu mențiunea „E excepțional — cum laude”, nota 10. La 9 iulie 1941 se căsătorește cu d-ra învățătoare Ana Cegoreanu, iar la 1 decembrie, același an, este hirotonit preot, pe seama parohiei Soldănești Orhei, de unde, la sfârșitul lui martie 1944, se refugiază în Țară, din cauza cunoscutelor evenimente și funcționează ca preot în parohiile Panaghia-Dol, Indecul de Jos, Luieru-Mureș, Popa Tatu-Buc. de unde se pensionează, pe caz de boală și limită de vârstă, în ianuarie 1977, desăvârșind în continuare, ca preot pensionar o activitate pastorală remarcabilă, dar dedicându-se îndeosebi activității publicistice și literare, cercetând și studind, în special, viața, activitatea și opera literară a prea binecunoscutului preot, profesor, teolog și scriitor, G. Pișculescu, alias Gala Galaction, devenind unul din cei mai însemnați galactinologi.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Sergiu C. Roșca

POPA BRATU (1484 — 1515)

— de la biserica „Sf. Nicolae” din Șcheii Brașovului —
— autorul primului text de limbă română —
30 noiembrie 1495 —

S-a încetățenit de mult ideea că scrisoarea din 1521 a boierului Neacșu din Câmpulung (Dăgopole) către judele Brașovului Hans Benkner ar fi prima scrisoare românească, deși în 1475 un german a văzut în Tracia o scrisoare în „limba valahă” adresată de un soldat fratelui său; la sfârșitul veacului XV (între 1482—1492) Udriște Năsturel banul se adresa brașovenilor prin formula românească: „bunilor i censtitem”, iar Ștefan cel Mare scria craiului polonez Cazimir într-o „latină vulgară” la 1485. Profesorul George Mihăilă a pus, de curând, în circulație un „Dicționar de cuvinte românești” pentru veacurile XI—XV, depistate în actele oficiale și manuscrisele slavone. Toate acestea, și multe altele permit concluzia academicianului Al. Rosseti, conform căreia s-a scris totdeauna românește, dar pentru treburi particulare, folosindu-se pentru documentele oficiale limba slavă.

Ca urmare, în cancelariile cetăților din Transilvania, stăpânite de autorități privilegiate săsești sau maghiare funcționau așa zisii „scriitori la cetate”, numiți în documentele latine „notarii civitatis”, în traducere „scriitorul cetății cel românesc”, sau „logo eții cetății”, iar în limba germană „scribo valachicus” sau „walachischer Schreiber”, care nu erau alții decât preoții comunităților românești din preajma cetăților. Pe bună dreptate consemna cronicarul schein Radu Duma în cronică sa din veacul al XVIII-lea: „Poate să socotească fieste cine precum au fost sașii (n.n. oficialitățile Brașovului) către ticăloșii (n.n. săracii) scheai, că unde era să se trimită cu vreo soție, tot din Șcheii trimitea și când Sfatul avea necsaiva greutăți, trimitea de ducea pe protopopul și cu doi jurați la Sfat și se sătuiau...” (Arhiva Muzeului, Catalog nr. 3). În acest sens valoroasele documente medievale ale Brașovului, adunate într-o impresionantă culegere de la sfârșitul veacului trecut, oferă numeroase dovezi pentru misiunile diplomatice ale preoților, grămaticilor, logofeților și negustorilor din Șcheii, trimiși în diferite misiuni diplomatice în Muntenia, Moldova și în cetățile transilvane. (v. „Quellen zur Gesch. dte Stadt Kronstadt”, Brașov, 1886 — 7 volume).

În acest context înțelegem împrejurările în care preotul Bratu din Șcheii Brașovului scrie la Sibiu primul document de limbă română, primind ca recompensă pentru traducerea documentului în florentin, așa cum confirmă „Socetile Sibului” pentru ziua de 30 noiembrie 1495, deci cu 26 de ani înainte boierului Neacșu din Câmpulung.

Cum a ajuns preotul Bratu să slujească ca „tălmăci” („scriitor la cetate” — traducător) în cancelaria sibiană ne destăinuiește pe larg cronică locală a protopopului Vasile din Șcheii, preluată și de cronicarul Radu Teempia II și el protopop al bisericii șcheiene: „Iară încă fiind viu popa Petru (n.n. 1484—1500), venit-au oamenii din sat, din Rășinari, de lângă cetatea lui Hărman, ce-i zic Sibiu aici la sfatul Coronei, ce-i zic Brașovul, pe numele apetei zic Brașovia și au adus cărți de la domni din Sibiu, la domni sfatul d'n Brașov și au po lit să le dea un preot de aici. Deci au so-

cotit sfatul și au îngăduit aceea pentru voia sibianilor și l-au dat pe popa Bratu, ieciorul popei lui Pătru și l-au dus în sat la Rășinari și le-au fost preot până la moarte acolo. Iar deacă s-au dus popa Bratu, după câțiva ani, când era încă acolo popa la bătrânețe, s-au preotit pe fiu-său Pătru... și au fost preoi amândoi acolo.

1495... atuncia creștinii dintr-acest oraș (n.n. Șcheii) s-au sculat și au mers iară la sfat cu cuvinte bune de au po lit să le scrie cărți la Sibiu să-și întoarcă pe preotul Bratu înapoi. Ce n-au putut că n-au vrut să l-dea satal și sfatul Sibiuului, ce au adus de acolo pe fiu-său popa Pătru, aici în biserica nouă, care au fost făcută din piatră (n.n. de Vlad Călugărul și Neagoe Basarab) (Arhiva muzeului ms. 39, p.l r.l v.; ediții: Sterie Stinghe, Brașov 1899 și Octavian și Livia Bot, București, 1969).

Evident că refuzul „Sfatului” (autorităților locale) din Sibiu de a-l înapoia pe preotul Bratu în Șcheii se dat o întrebunțării sale în cancelaria sibiană, fiind „logofătul la cetate” de acolo, așa cum la Brașov îndeplinea aceeași misiune popa Costea la 1477, urmat de protopopii Iane, Mihai, Vasile, Constantin și alții.

În perioada în care Bratu se găsea la Sibiu, la Brașov găsim un mare număr de dascăli, logofeți și „scriitori la cetate”, așa cum dovedesc documentele locale amintite. Astfel, grămaticul Gheorghe între anii 1482—1497, grămaticul Radu între 1481—1484, grămaticul Oprea la 1536, grămaticul Nan la 1545, dascălul Stoica Dobromir între anii 1530 și 1550 — aflați în misiuni diplomatice din partea Sfatului la curtea voievozilor Laiotă Basarab, Vlad Călugărul, Radu Paisă, Mircea Ciobanul. Pentru misiuni similare, la 1477 preotul schein Costea este chemat la curtea sa de Laiotă Basarab cel Bătrân pentru a-l sluji și doar moartea intervenită în acel an l-a oprit.

Astfel fapta preotului Bratu, de a scrie o scrisoare în limba română trebuie înțeleasă într-un context de necesitate, în care limba română nu mai putea suporta „întinericul de cuvinte” (cum spune diaconul Coresi) în limbă slavonă. Rămăs la Sibiu până la moarte (1515), el lasă în Șcheii o familie și mai multe generații de cărturari din care fac parte popa Petru (fiul său), protopopul Dobro (nepot 1541—1572) protopopul Mihai (colaborator coresiian, strănepot 1576—1605) și fii celui din urmă, protopopii Vasile — cronicarul (1628—1659) și Constantin (1605—1628) (n.n. anii menționați sunt anii de preotie).

De la popa Bratu se păstrează încă două Molitvnic (colgate), care includ pe filele de orză un text de limbă română, o „Învățătură și întrebare, când va vrea vrin om de legea latinească să treacă la legea noastră să se bo teze...” o molitvă folosită în condițiile trecerii unui catolic la rit ortodox.

Arborele genealogic al lui Bratu de la Rășinari continuă până în veacul al XIX-lea prin preotul Bratu din Rășinari, bunicul preotului Octavian Goga, care îl găzduiește (e drept, pentru puțin timp) pe Mihail Eminescu în pelerinajul său din 1865 de la Blaj spre Giurgiu.

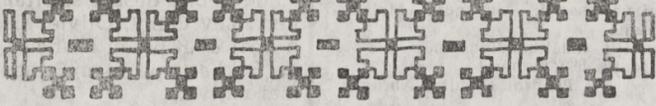
Vasile Oltean

pletând can. 6 de la Niceia, prescrie că „episcopii să nu-și întindă jurisdicția asupra altor biserică, afară de dieceza lor...” (can. 2). / Remarcăm așadar că în primele 4 secole, legislația bisericească nu numai că nu acorda prerogative speciale episcopului Romei, altele decât cele acordate și altor episcopi privilegiați, ci din contră combate orice încercare de extindere nejustificată a jurisdicției.

Trebuie să mai reținem un lucru important și anume faptul că în Biserica creștină ființa, principiul după care considerația (c-nstee, onoarea) dată scaunelor episcopale urma să fie conformă și proporțională cu importanța politică a orașului (cetății) în care rezida acel scaun. În acest sens, Sinodul II ecum., după ce, în can. 2 combatte orice extindere de jurisdicție, confirmând lin a stabilită la Niceia, continuă în can. 3: „Dar episcopul Constantinopolului să aibă precăderea onorurilor după episcopul Romei pentru că aceea este Roma nouă”. Ori una-ir mat onorific, alta primat jurisdicțional, eventual încă de drept divin!

Așadar neexistând împărțirea creștinismului în răsăritean și apusean până la finea sec. IV, nici jurisdicție specială recunoscută episcopului de Roma, nu se poate vorbi, cel puțin până la sârșitul acestui secol, de un creștinism „catholic-roman” deosebit de restul creștinismului. Ori pe noi ne interesează în mod deosebit această perioadă pentru că, așa cum vom arăta în continuare, în acest răstimp s-a făcut încreștinarea strămoșilor noștri. Urmează deci să arătăm cum și mai ales când s-au încreștinat strămoșii noștri din Dacia Traiana, căci din acestea va decurge în mod firesc și felul de creștinism pe care l-am primit.

Încreștinarea strămoșilor noștri s-a făcut prin negustori (de aici colonile dobrogene cu episcopi, basilici și martiri timpurii) legionari creștini (Legiunea V Macedonica stătuse în Palestina, iar Leg. XII în Siria), coloniști (vorbitori de limba latină, deci roma-

Legea românească: ORTODOXIA

nizați, din Asia Mică, Siria, Grecia, dar mai ales din provinciile romane sud-dunărene), predicatori (după tradiție ap. Andrei, capadocianul Eutihie, Ul'ila predicând în gotă și latină, episc. exilat Audius din Siria, și ații mai mărunți și neștiuți), strămușii de populație peste Dunăre, captivi creștini aduși de goji de peste Dunăre, din părțile răsăritene ale imperiului, stăpânirea unor teritorii în Nordul Dunării de către împăraji bizantini creștini (Constantin cel Mare, Justinian).

De remarcat că toți acești factori de încreștinare provin din partea de răsărit a imperiului, dacă nu total, cel puțin în foarte mare măsură, coloniștii italici fiind puțini la număr, deoarece Traian oprise ieșirea de coloniști din Italia pentru a nu se depopula țara.

Termenii latini ai noțiunilor de bază din creștinismul nostru se explică prin aceea că, în epoca încreștinării strămoșilor noștri, limba latină era în uz în tot imperiul roman, inclusiv în provinciile vecine nouă, de sub stăpânirea romană, căci romanizarea acestora consta în primul rând în însușirea limbii latine. Nu trebuie să ne închipuim că am preluat în totalitate termenii latini pentru noțiunile de bază ale credinței creștine data făcută, ci unii dintre ei au fost atunci și aici creați, de către populația din teritoriu, în spiritul limbii latine, căci nu trebuie uitat că Sf. Scriptură, (exceptând Evang. lui Matei) a fost scrisă în limba greacă. Ap. Pavel a folosit limba greacă în activitatea sa misionară din partea răsăriteană a imperiului și, în general, greaca era bine cunoscută în imperiu. Așa se poate explica de ce noi avem termenii latini diferiți față de cei ai popoarelor latine din Apus, pentru

tența martirilor, între care se află episcopi, preoți, diaconi și laici, ceea ce demonstrează nu numai rășăndirea, ci și organizarea creștinismului pe teritoriul respectiv.

Așadar, apare evident că până în sec. IV, creștinismul prinsese rădăcini adânci la strămoșii noștri, deci putem afirma cu toată că până la sârșitul sec. IV aceștia fuseseră în mare măsură încreștinați, iar acțiunile următoare n-au putut fi decât de menținere a credinței, de fixare și „cosmetizare”, cum s-ar zice cu un termen actual.

Dacă până la finea sec. IV strămoșii noștri au fost încreștinați în foarte mare măsură, dacă această încreștinare s-a făcut cu factori aproape total de proveniență răsăriteană, dacă până la acea dată nu exista un creștinism „latin, catholic-roman” diferit de creștinismul general, se mai poate spune în mod serios că „creștinismul poporului român este de origine latină, catholică romană” sau că „catholicismul latin” este „credința autentică a strămoșilor noștri” și că ar fi existat o „dependență religioasă de Biserica Romei”, a romanilor? Nu sunt acestea „prundușisme” adică simple vorbe-n vânt?!

Nu mai dacă vrem să ne amăgim pe noi înșine sau să amăgim pe alții, putem scoate din terminologia latină de bază a creștinismului românesc, originea lui latinocatholică, dar în acest caz acem cu bună știință și rea credință o confuzie între limba și confesiune, lucruri total diferite. Noi românii suntem creștini, de limbă latină, dar de rit ortodox! Aceasta este credința românească sau cum a fost numită „legea românească”, sau și „legea strămoșească”, când se vrea să se reliefeze vechimea. Așadar credința sau „legea românească” este ortodoxă!

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- **Joi, 1 februarie**, a primit în audiență pe preoții parohiei Sibiu-Hipodrom împreună cu cei doi arhitecți-construcțori ai bisericii pentru continuarea lucrărilor și prezentarea planurilor de arhitectură, a bierei.
- **Vineri, 9 februarie**, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.
- **Sâmbătă, 10 februarie a.c.**, a cercetat Mănăstirea Predeal.
- **Marți, 13 februarie 1996 și miercuri 16 februarie**, a participat la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la București.
- **Joi, 15 februarie**, a participat la lucrările Adunării Naționale bisericești.
- **Sâmbătă, 17 februarie a.c.**, a cercetat Mănăstirea Predeal.
- **Marți, 20 februarie**, a cercetat Mănăstirea Sâmbăta, unde l-a avut ca oaspete pe Arhim. Sofian Boghiu în legătură cu continuarea lucrărilor de pictură la biserica nouă a Mănăstirii Brâncoveanu.
- **Joi, 22 februarie 1996** a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.
- **Vineri, 23 februarie**, a acordat D-lui Dorin Teodorescu un interviu pentru Ziarul RONDUL.
- **Marți, 27 februarie**, a acordat un interviu D-lui Ion Onuc Ne-meș de la ziarul local „Tribuna”.

A primit la reședință pe Domnul Perfect Traian Munteanu. În cursul acestei luni a rezolvat probleme curente administrative și bisericești ale Eparhiei și a primit în audiențe peste 30 de persoane.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Ajutoare pentru sinistrați colectate din Arhiepiscopia Sibiului

1. Din Protopopiatul Agnita	3.060.300 lei
2. Din Protopopiatul Avrig	4.581.100 lei
3. Din Protopopiatul Brașov	25.000.000 lei
4. Din Protopopiatul Făgăraș	11.126.800 lei
5. Din Protopopiatul Mediaș	11.571.658 lei
6. Din Protopopiatul Rupea	6.252.600 lei
7. Din Protopopiatul Săliște	4.854.890 lei
8. Din Protopopiatul Sibiu	16.870.300 lei
9. De la Pr. Trofim Neculai	3.000 lei
TOTAL	83.320.648 lei

Permanența Consiliului Eparhial sub președinția I.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală după investigațiile în județele calamitate din Transilvania, și după discuții cu toți domnii prefeți, a trimis în conturile speciale pentru sinistrați următoarele sume:

1. Județului ALBA	34.115.019 lei
2. Județului MUREȘ	26.539.714 lei
3. Județului HARGHITA	11.317.957 lei
4. Județului MARAMUREȘ	11.317.958 lei
TOTAL	83.320.648 lei

Din Eparhia noastră, conform îndrumărilor ce s-au dat de Centrul eparhial, unele parohii au trimis și direct ajutoare celor sinistrați, în bani, alimente, și haine înregistrând următoarele donații:

Din Protopopiatul Brașov

1. Parohiile Zărnești I, II și III: — un camion de haine și alimente
2. Parohia Blumăna I și III: — un camion de haine și alimente
3. Parohiile Tractorul I și II: — un camion de haine și alimente.

Din Protopopiatul Săliște

1. Parohiile Orlat I și II: — 1.838.000 lei
 - 8 tone grâu
 - 3,5 tone cartofi
 - 1 tonă porumb
 - 2,5 tone alimente (făină, carne, fasole, ceapă, morcov, slănină, etc.).
 - 8 mc. cherestea
 - Imbrăcămintă în valoare de cca 6 milioane lei
2. Parohia Apoldul de Jos: 800.000 lei
 - 17 tone alimente (cartofi, grâu și porumb).
3. Parohia Fântânele:
 - 16 pături în valoare de 380.900 lei
 - 14 saci cu cartofi și ceapă
 - 80 kg slănină
 - 40 saci cu haine
4. Parohia Poiana Sibiului: 7.280.000 lei acordată lui Veronica Ion care a pierdut 1.600 de oi.
5. Parohiile Gura Râului I și II: 1.300.000 lei
6. Parohiile Jina I și II: 1.500.000 lei
7. Parohia Miercurea Sibiului: 2.050.500 lei și importante cantități de alimente
8. Parohia Aciliu: 1.130.000 lei
9. Parohia Sibiel: 833.500 lei
 - diferite haine (800 kg)
 - alimente (200 kg)
 - grâu (1 sac)
 - cartofi (5 saci)

Protopopiatul Avrig:

1. Parohia Avrig: două camioane de alimente, încălțăminte și îmbrăcăminte

Protopopiatul Mediaș

1. Parohiile: Păucea, Bazna, Vețel, Blăjeș, Copșa Mică, Șeica Mare, Boarta, Târnavă, Dumbrăveni I și II și Axente Sever: au trimis haine și alimente

Protopopiatul Sibiu

1. Parohia Hipodrom IV Sibiu:
 - un camion cu 100 colete cu haine și alimente
 - Un camion cu 250 colete haine
 - Un camion cu 110 colete alimente
 - 25 saci cu pâine proaspătă
- Așadar, în afară de alimente și haine, contribuțiile în bani transmise direct de unele parohii totalizează suma de
15.898.500 lei	
83.320.648 lei	
TOTAL	99.219.148 lei

I.P.S. Mitropolit ANTONIE mulțumește și îi felicită pe toți cucernicii preoți din parohiile care au donat bani, alimente și îmbrăcămintă pentru cei care au avut de suferit în urma inundațiilor.

Dumnezeu să le răsplătească tuturor celor care au avut inimi milostive.

Permanența Consiliului Eparhial al
Arhiepiscopiei SIBIU

† Pr. prof. univ. dr. ALEXANDRU MOISIU

În data de 6 februarie 1996 a trecut la cele veșnice, în urma unor suferințe îndurate cu stoicism pr. prof. universitar dr. Alexandru Moisiu. Adormitul în Domnul a văzut lumina zilei în urmă cu mai bine de 80 de ani (s-a născut în 15 noiembrie 1915), la București. După decesul timpuriu al ambilor părinți, a fost crescut de bunicii săi după mamă, în satul Țapu din județul Sibiu. A frecventat cursurile Liceului „Sf. Vasile” din Blaj (între 1928—1936) și ale Academiei Teologice din aceeași localitate (între 1936—1938). Între 1938—1944 s-a aflat la Roma, studiind, în continuare, Teologia, la Colegiul „De Propaganda Fide”. Aici și-a luat licența și doctoratul în Teologie, în 1944. Pe parcursul a încă doi ani (1944—1946) a făcut studii și la Institutul biblic și la cel de Ziaristică „Pro Deo” din Roma.

Cu o astfel de zestre s-a întors în țară, unde a funcționat ca profesor de Religie la Liceul comercial de băieți, din Blaj (1946/1947), apoi ca profesor de Latină și Italiană la Liceul „Sf. Vasile” și concomitent ca duhovnic al Internatului Acad. Teologice blăjene (1947/1948).

După evenimentele din 1948, se mută la Sibiu, unde își continuă activitatea didactică, de această dată la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Rând pe rând, aici va funcționa ca lector pentru Limba latină și Limba franceză (între 1950—1961), conferențiar la Istoria Artei creștine (1961—1967), duhovnic-conferențiar (între 1967/1968) profesor titular la catedra de Liturgică, Pastorală și Artă creștină (1968—1983).

Temelnic pregătire Teologică l-a ajutat să se încadreze organic în prestigiosul colectiv de cadre didactice pe care îl avea pe atunci Institutul Teologic Universitar din Sibiu. A fost iubit și stimat de studenți și pentru blândețea și bunătatea sufletului său.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și o prodigioasă activitate publicistică. Încă la Roma fiind a publicat studiul mai extins: „De officio divino in Ecclesia romana”, 1944, 68 pag. (o parte din teza de doctorat). Lucrarea este actuală între altele și pentru a se vedea schimbările survenite în ritualul liturgic al Bisericii greco-catolice de azi. Ale lucrări: „Sfaturi omiletice și pastorală în opera Sf. Grigorie Dialogul”, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 1—2/1957, p. 101—118; „Sf. Grigorie cel Mare — îndrumător al vieții preoțest”, în „Studii Teologice”, nr. 9—10/1958, p. 523—531; „Sf. Grigorie cel Mare — propovăduitor al păcii”, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 1—2/1959, p. 96—104. O preocupare aparte a manifestat față de locul și cinstirea Maicii Domnului în tradiția creștină. În această direcție a scris: „Cuvintele Maicii Domnului și cuprinsul lor mariologic”, în „Mitropolia Ardealului” nr. 5—6/1958, p. 398—414; „Ce învață Fer. Augustin despre Maica Domnului”, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 3—4/1960, p. 231—252; „Din învățătura mariologică a Sf. Chiril al Alexandriei”, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 4—6/1961, p. 300—308; „Ce cunoaștem din Sânta Scriptură despre Maica Domnului”, în „Mitropolia Banatului”, nr. 1—3/1972, p. 11—23.

Bun cunosător al limbii latine, și-a îndreptat preocupările față de literatura patristică apuseană. Pe lângă Sfântul Grigorie cel Mare, a cercetat viața și activitatea Fer. Augustin și a Sf. Ambrozie al Milanului. Pe amândoi i-a prezentat, în calitatea lor de păstori și îndrumători ai vieții creștine, publicând două studii în „Studii Teologice” nr. 9—10/1970, p. 637—648 și nr. 3—4/1974, p. 176—183. În domeniul Liturgic a scris despre: „Cultul Bisericii Anglicane contemporane”, în „Studii Teologice” nr. 9—10/1971, p. 679—691. A fost de asemenea coautor al manualului de „Tipic bisericesc”, publicat în 1976, la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București (302). De numele părintelui profesor Alexandru Moisiu se leagă și traducerea importantei opere: „Cartea Regulei Pastorale”, aparținând Sf. Grigorie cel Mare, care a apărut, la Sibiu, în 1987, în Editura Centrului miropolitan (216 pagini).

Alte articole au apărut sub semnătura sa în „Telegraful Român” și „Îndrumătorul bisericesc” de la Sibiu.

În memoria generațiilor de studenți, părintele profesor Al. Moisiu a rămas și ca un predicator care mișca auditorul până la lacrimi.

A fost și un iubitor de familie.

Prohodirea rămășițelor pământești ale adormitului în Domnul a avut loc în data de 8 februarie 1996, în catedrala mitropolitană. A fost de față înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, care a rostit un cuvânt de omagiere a personalității celui mutat în corturile dreptilor. I.P.S. l-a caracterizat pe părintele Moisiu ca pe un vrednic dascăl de Teologie, demn slujitor al altar și statornic fiu al Bisericii noastre strămoșești.

Din partea Facultății de Teologie „Andrei Șaguna”, cuvântul de omagiere a fost rostit de pr. prof. dr. L. Streza, succesorul său la catedră.

Cuvântul de despărțire adresat familiei a fost rostit de pr. T. Burcuș. În soborul slujitorilor, s-au aliniat în jurul sicriului peste 20 de preoți, dintre foștii studenți ai părintelui profesor dr. Alexandru Moisiu, alături de profesorii din generația actuală.

Familia a pregătit, la cantina Facultății, îndătinata pomană.

Dumnezeu să-l odihnească și cu dreptii să-l numere!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

GHEORGHE CUNESCU

(Urmare din pag. a 3-a)

Părintele Gh. Cunesco, — cu care am colaborat la alcătuirea unei lucrări privind viața și activitatea publicistică a p.c. pr. prof. publicist basarabean V. Teodorci, — și-a început activitatea publicistică încă din anii studenției 1935—36 la săptămânalul „Tribuna Tinerimii” din Chișinău, editat de un grup de studenți teologi. Tot în această perioadă, avându-l ca profesor la facultate pe par. Gala Galaction, acesta din urmă, intuind calitățile și însușirile sufletesti deosebite ale studentului teolog Cunesco, nu numai că i-a acordat întreaga sa încredere și bunăvoință, dar l-a și imputernicit să-i descrie opera și activitatea sa multiplă, ceea ce par. George a reușit, cu brio, publicând în diferite edituri, mai multe volume, din care noi vom enumera numai câteva: „O lume nouă” de Gala Galaction, (studiu introductiv și antologic, Buc. 1970); „Gala Galaction: Bibliografie teologică bisericească” (Buc. 1979); „Eminescu în conștiința lui Gala Galaction” (Buc., ed. t. Academiei Rom. 1980); „Pe urmele lui Gala Galaction”, (Edit. Sport-turism Buc. 1982); „Gala Galaction, cu binecuvântarea arhiep. Antim Nica” (Galați 1981); „Gala Galaction „Zile basarabene” (Edit. Știința, Chișinău 1993) și alte lucrări ce sunt trecute la cota respectivă a Bibliotecii Academiei Române, de unde vom mai adăuga: Mihail Sadoveanu: „La centenarul nașterii sale” (Buc. 1980, B.O.R. nr. 11—12); O. Goga: „La centenarul nașterii sale” (în rev. B.O.R. nr. 3—4, 1981), având și în manuscris: „Pe urmele lui I. A. Șarban” și „Cocoici cu mărșăritar”, în care descrie viața și opera unor mari scriitori români: T. Arghezi, O. Goga, M. Sadoveanu ș. a.

Nu putem trece cu vederea nici prodigioasa sa colaborare la diferite publicații bisericești și laice ca: „Glasul Bisericii”, „B.O.R.”, „Mitropolia Olteniei”, „Raza”, „Telegraful Român”, „Vatra”, „Magazin Istoric”, „Literatura și Arta”, etc., în care abordează diverse probleme bisericești și literare aducând prețioase contribuții la cunoașterea vieții și activității multor personalități din Basarabia, ca: Mitropolitul Gurie, Episcopul Dionisie, poetul Alexie Mateevici, pictorul și muzicianul M. Berezoșchi ș. a.

Pentru activitatea sa neobosită ca devotat slujitor al altarlui a fost distins cu „brâu roșu” de înaltă slăvanire bisericească, iar datorită remarcabilei activități literare, a fost primit în urma recomandărilor făcute de istoricii și criticii literari consacrați ca Șerban Cioculescu, Ion Popovici și alții ca membru în Uniunea Scriitorilor din România. Tot ca o apreciere deosebită a vieții și activității sale, slujba înmormântării de la biserica Sf. Nicolae Vlădică din București la 31. dec. 1995 a fost onorată cu prezența unor disținse personalități clericale, în frunte cu Întâiul Stăpân al Bis. Ort. Rom. Prea Fer. Păr. Patr. arh. Teodist, însoțit de doi Prea Sfinți episcopi-vicari și un sobor numeros de preoți, prilej în care a fost evocată figura luminoasă a acestui confrate, a cărui generozitate, ospitalitate și bunătate, precum și muncă neprecupețită, pe altarul Bisericii și Patriei noastre nu le vom uita niciodată. Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Semnalăm... Semnalăm...

■ Elisabeth Behr-Sigel este o cunoscută teologă ortodoxă din Occident, autoare a multor scrieri de spiritualitate. Protestantă din Alsacia, s-a convertit la ortodoxie după ce a studiat teologia și a fost atrasă mai ales de isihasm. A fost chiar profesoară la Institutul Teologic ortodox „Saint Serge”, și la Institutul catolic, ambele din Paris. Trăiește încă (n. 1907 la Strasbourg). Am fost împreună la un Congres de spiritualitate în nordul Franței, la Mănăstirea Mont-des-Cats și m-a condus apoi la volan până la Paris.

În Franța s-au făcut cunoscute câteva teologe ortodoxe mari, printre care Myrrha Lot-Borodine (*La Deification de L'Homme*), Nadejda Gorodețchi (cu un studiu important despre *cheneză*) și Elisabeth Behr-Sigel cu mai multe scrieri, printre care *Prière et Sainteté dans l'Eglise russe*, iar în ultima vreme cu o carte masivă despre *Slujirea femeii în Biserică*. De curând am primit o altă carte a ei: *Le lieu du cœur* (Locul inimii) cu subtitlul: *Initiation à la spiritualité de l'Eglise orthodoxe* (Inițiere în spiritualitatea Bisericii Ortodoxe, Paris 1989, 158 p.).

Cartea este prefațată de un cunoscut teolog ortodox parizian Boris Bobrinskoy și este o încercare de trecere în revistă a problemei isihaste începând cu timpurile anahoreților, trecând prin Sinai, prin Ioan Scărarul, Simion Noul Teolog și prin Muntele Athos în secolele XIV—XV (Grigore Palama). Un ultim capitol se ocupă de „*Renașterea filocalică și prelungirile ei în Rusia*”, tratând în acest capitol și despre Paisie Velicicovski și de înflorirea isihasmului în Moldova. Dar mai mult decât atât nu spune. Il afiliază pe Paisie aproape în întregime spiritualității rusești. Adevărul despre Paisie e că s-a format la Athos, dar s-a dezvoltat în Moldova, la Neamțu. Aici și-a scris opera, aici a alcătuit *Filocalia* pe care a trimis-o în Rusia, aici se va naște ideea care va crea Optina pe care o descrie și din care s-a inspirat Dostoevski în *frații Karamazov*. Tot aici trebuie căutată și geneza *Pelerinului rus*, operă anonimă celebră tipărită pentru prima oară în 1884 la Kazan, deci după Paisie, care moare la sfârșitul secolului al XVIII-lea la Neamțu.

Doamna Elisabeth Behr-Sigel, ca și mulți alți occidentali, s-au ocupat cu predilecție de spiritualitatea rusească, ignorând-o pe cea românească. Aceasta și din cauza că la Paris s-au refugiat după revoluția comunistă mulți teologi ruși, care au impresionat Occidentul și care au redus întreaga Ortodoxie la Rusia. Printre ei Bulgakov, Berdiaev, Florenski, Florovski, Meyendorff, Schmemman, Bobrinskoy, Lossky, Evdokimov, Jean și Pierre Kovalevsky, Kniazef ș. a. Nu e nimic rău în asta, dar a reduce întreaga ortodoxie la Rusia de dinaintea de 1917, a ignora ortodoxia celorlalte țări răsăritene a condus la o cunoaștere unilaterală a acesteia. Occidentul a putut fi indus în situația de a crede că Ortodoxia se reduce la Rusia.

Un ultim capitol al cărții doamnei Behr-Sigel tratează, pe scurt și problema „*Rugăciunii lui Iisus în Occidentul contemporan*” (p. 111—120), dar și aici abordează mai întâi „rugăciunea lui Iisus” în emigrația rusă (Vășeslavțev, Cetericov, Nadejda Gorodețky). Din literatura occidentalilor îi alege tot pe cei care au tratat cu deosebire despre spiritualitatea rusească (Irenee Hausherr, Lev Gillet, Olivier Clément), ca și cum Occidentul n-ar fi avut pe un Francisc din Assisi, pe Ioan al Crucii, pe Eckhart, pe Ioan Erigena Scotus, ca să amintim numai câțiva.

Occidentalii deveniți ortodocși au ajuns „mai catolici decât Papa”. Convertiți, ei au crezut că își demonstrează convertirea privind numai peste gard. Mai ales în spiritualitatea rusească!

La sfârșitul cărții sale doamna Elisabeth Behr-Sigel adaugă un capitol scris de Kallistos Ware, episcop de Diokleia, profesor la Oxford, el însuși convertit la Ortodoxie de la anglicanism. Am slujit doi ani la aceeași capelă ortodoxă din Oxford. E un teolog foarte informat, riguros, cu plete mari și cu barbă în care n-au intrat niciodată foarfecile. Informația lui e mai largă, dar tot pornind de la izvoare rusești: Starețul Hariton de la mănăstirea Valamo, arhimandritul rus Sofronie, Pelerinul rus, Nil Sorski, episcopul Teofan, Paul Evdokimov, starețul Ambrozie, modelul starețului Zosima din Frații Karamazov (o carte de un american, John B. Dunlop), Antonie Bloom și, bine înțeles, Meyendorff și Bulgakov.

Poate că în *Nota* aceasta a mea e evidentă și o anumită tristețe. Și este. Tristețea de a nu fi găsit în cartea doamnei Elisabeth Behr-Sigel nici un nume românesc. În Occident a fost tradus Părintele Stăniloae, și a fost foarte cunoscut. A și vorbit în Occident, la Oxford și la Paris. Despre mișcarea filocalică românească a scris în franceză, în *Istina* de la Paris, și în alte reviste arhimandritul Andrei Scrima, iar în *Collecțanea Cisterciensia* din Franța și în *Eastern Churches Review* din Anglia a scris și autorul acestor rânduri, atrăgând atenția mai ales asupra spiritualității românești. O serie de conferințe tot pe aceeași temă a isihasmului românesc a ținut cel ce scrie acestea, și în Spania, și în Italia, și în Belgia, și în Germania. Și totuși rămân cunoscuți peste tot doar rușii. Spiritualitatea veche rusească a exercitat o atracție deosebită care a estompat percepția altor zone de isihasm răsăritean.

Poate că suntem și noi vinovați.

Antonie P.